

ОЦІНКА СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИХ ЗРУШЕНЬ У РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ ТА СПОЖИВЧОГО РИНКУ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Ефективне економічне зростання країни вимагає вирішення стратегічного завдання створення в Україні стабільного агропродовольчого сектору для гарантування продовольчої безпеки держави, задоволення потреб внутрішнього і зовнішнього ринків у продовольстві, формування потужного експортного потенціалу, збільшення валютних та бюджетних надходжень. Їх реалізація можлива через стабільне функціонування регіональних продовольчих комплексів та агропродовольчих ринків, серед яких чи не першу роль відіграє продовольчий комплекс Київщини як столичного регіону нашої країни. Метою дослідження є можливість оцінити за допомогою системи показників динаміку структурних зрушень у розвитку продовольчого комплексу регіону та виявити основні тенденції і перспективи ефективності його функціонування в нових умовах з урахуванням вступу України до СОТ та кризової ситуації, що склалася.

Наукові проблеми цього напрямку входять до кола наукових інтересів та досліджень відомих вітчизняних і зарубіжних науковців В. Гейця, В. Гончарова, Б. Данилишина, П. Саблука, А. Лисецького, М. Сичевського, М. Корецького, О. Дадія, М. Маліка, Б. Панасюка, Б. Пасхавера, які приділяють велику увагу пошуку своєчасного розв'язання проблем, що виникають на шляху інтеграції продовольчого комплексу та ринку продовольчих ресурсів до світової агропродовольчої системи. Завданням нашої публікації є виявлення на конкретному прикладі регіонального продовольчого комплексу потенційних можливостей щодо ефективного його функціонування в умовах вступу до СОТ та поглиблення процесу інтеграції у світову економіку, визначення напрямів структурних трансформацій у продовольчому секторі Київщини, а також здійснення оцінки перспектив виробництва продовольства в регіоні.

Київська область є розвинутим індустріально-аграрним регіоном України. Харчова промисловість є галуззю виробничої спеціалізації області, що поєднує значну кількість різних видів діяльності. Спеціалізованими галузями в регіоні є такі: м'ясна та молочна промисловості, цукроваріння, спиртова промисловість, хлібопекарна, борошномельно-круп'яна та

© Л. В. Дейнеко, Е. І. Шелудько, 2008

виробництво безалкогольних напоїв. Саме ці галузі обласного харчопрому характеризуються стабільними щорічними обсягами виробництва, хоча і з певними коливаннями по роках. Нерівномірність їх функціонування пов'язана зі складностями переходу до ринкових умов господарювання.

М'ясна промисловість Київської області посідає чільне місце в структурі харчової галузі регіону, продукція якої призначена як для задоволення власних потреб, так і населення інших регіонів країни. Проблеми її подальшого розвитку пов'язані з багатьма чинниками, серед яких провідне місце займають тенденції та закономірності формування ринку м'яса і м'ясопродуктів, розвиток попиту населення у цих продуктах, пропозиція, яка, в свою чергу, обумовлена рівнем виробництва продукції та імпорту сировини або ж готових м'ясних продуктів та напівфабрикатів. Рівень виробництва м'ясної продукції тісно пов'язаний із розвитком сировинної бази, техніко-технологічним станом м'ясної промисловості, проблемами інвестування галузі. Наводимо динаміку основних показників розвитку тваринницької галузі (табл.1).

Поголів'я великої рогатої худоби за досліджуваній період скоротилось в області у 4,1 раза з 849,6 (1996 р.) до 207,2 тис. голів (2007 р.), у тому числі корів – відповідно у 3,4 раза з 373,4 до 108,4 тис. гол. Важкими для господарств є умови утримання худоби, труднощів додають проблеми годування й випасу, особливо в районах, прилеглих до столиці (так званого столичного регіону), де все частіше спостерігаються процеси відведення земель та пасовищ під дачні забудови, котеджні містечка тощо. Незважаючи на це, виробництво м'яса всіх видів з 2003 р. має тенденцію до зростання (з 144 тис. т 2003 р. до 222,3 тис. т 2007 р.). Цей показник майже досягнув рівня 1990 року – 265,4 тис. тонн. Складніша ситуація в області з виробництвом молока: 2007 р. його вироблено майже наполовину менше ніж 1995 року. Причому протягом останніх років склалася тенденція до скорочення виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. Показники, що відображають частку виробництва цього виду тваринницької продукції в сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення 2007 року, є віддзеркаленням ситуації 1995 року. Сталими позитивними тенденціями відмічається лише нарощування виробництва яєць, частка виробництва яких у великих спеціалізованих господарствах регіону сягнула 90% 2007 р.

Щодо продукції рослинництва (табл. 2), то в області значно зросло виробництво зернових: з 1544,1 тис. т 1995 р. до 2284,8 – 2005 р. і 1795,9 тис. т – 2007 р. при збільшенні їх середньої врожайності на 22,5 та 3,2% відповідно. Посівні площі під зерновими культурами також розширюються: якщо 1995 р. ними було засіяно 555,7 тис. га, то 2007 р. – 643,4 тис. га. Скорочуються площі зернобобових культур, і хоча їх середня врожайність за останні 10 років є найвищою – 26 ц/га, обсяги виробництва

Таблиця 1

Основні показники розвитку тваринницької галузі в Київській області на кінець відповідного року

Показники	1990	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Поголів'я худоби по категоріях господарств, тис. гол.:								
ВРХ	1307,8	849,6	437,6	333,5	296,6	266,2	241,1	207,2
З них, %:								
- у сільськогосподарських підприємствах	...	82,4	69,1	67,7	67,1	65,1	64,4	64,6
- у господарствах населення	...	17,6	30,9	32,3	32,9	34,9	35,6	35,4
У т.ч. корови, тис. гол.	473,5	373,4	245,2	185,0	163,0	142,7	123,5	108,4
З них, %:								
- у сільськогосподарських підприємствах	67,1	54,3	52,2	49,4	47,0	45,1	46,0	...
- у господарствах населення	32,9	45,7	47,8	50,6	53,0	54,9	54,0	...
Свині, тис. гол.	853,2	700,1	399,4	459,4	437,2	465,2	514,8	473,1
З них, %:								
- у сільськогосподарських підприємствах	55,4	44,8	50,3	55,0	54,0	56,6	57,5	...
- у господарствах населення	44,6	55,2	49,7	45,0	46,0	43,4	42,5	...
Півня, тис. гол.	15917,7	12016,3	8408,7	12312,0	15249,1	18448,4	21164,8	21795,7
Виробництво продуктів тваринництва по категоріях господарств: М'ясо всіх видів (у забійній масі), тис. т	265,4	171	116	139,9	135,6	164,8	194,5	222,3
У тому числі, %:								
- у сільськогосподарських підприємствах	-	50,9	29,3	31,3	50,0	63,0	69,7	78,7
- у господарствах населення	-	49,1	70,7	68,6	50,0	37,0	30,3	21,3
Молоко, тис. т	1592,2	1009,8	679,5	695,0	709,6	692,8	612,5	541,4
У тому числі, %:								
- у сільськогосподарських підприємствах	-	62,4	42,7	46,2	38,3	38,2	38,0	39,1
- у господарствах населення	-	37,6	57,3	53,8	61,7	61,8	62,0	60,9
Яйця, млн. шт.	1456,4	974,9	787,2	1187,0	1377,7	1462,6	1704,1	1784,9
У тому числі, %:								
- у сільськогосподарських підприємствах	-	69,2	60,5	73,5	79,2	86,4	87,0	90,6
- у господарствах населення	-	30,8	39,5	26,5	20,8	13,6	13,0	9,4
Вовна, т	216	60	6	4	5	4	2	5
У тому числі, %:								
- у сільськогосподарських підприємствах	-	86,7	33,3	50,0	75	80	75	80,0
- у господарствах населення	-	13,3	66,7	50,0	25	20	25	20,0

*Джерело: Сільське господарство України. 2007 рік. – К.: Держкомстат України, Техніка, 2008. – С. 268–291.

Таблиця 2

Основні показники розвитку рослинницької галузі в Київській області, на кінець відповідного року*

Показники	Роки						
	1995	2000	2001	2002	2003	2005	2007
Посізна площа сільськогосподарських культур – усього, тис. га	1341,1	1217,4	1214,9	1212,1	1139,1	1154,5	1130,8
З них:							
зернові	555,7	587,3	639,2	652,4	567,9	679,5	643,4
зернобобові	61,9	30,7	32,2	32,5	37,0	32,5	...
технічні культури	125,2	96,9	106,1	116,1	142,0	132,8	191,7
картопля та овоче-бажанні	126,3	125,4	114,7	117,8	128,4	116,8	125,2
кормові	533,9	407,8	354,9	325,8	301,1	225,4	170,5
Валовий збір сільськогосподарських культур, усього, тис. т:							
Зернові, тис. т	1544,1	1430,4	1661,5	1847,6	1369,9	2283,8	1795,9
- у сільськогосподарських підприємствах, %	91,4	88,4	85,4	84,3	87,0	87,7	89,6
- у господарствах населення, %	8,6	11,6	14,6	15,7	13,0	12,3	10,4
З них: зернобобові	125,0	70,4	72,7	75,4	63,1	81,8	...
Цукрові буряки (фабричні), тис. т	2564,7	1215,9	1770,2	1819,7	1527,6	1562,4	1610,2
У т.ч., %:							
- у сільськогосподарських підприємствах	99,5	96,1	86,8	84,1	93,0	89,5	91,6
- у господарствах населення	0,5	3,9	13,3	15,9	9,0	10,5	8,4
Соняшник, тис. т	7,8	25,3	11,1	18,8	44,0	47,3	40,7
У т.ч., %:							
- у сільськогосподарських підприємствах	91,0	94,5	83,8	87,2	94,5	94,1	95,1
- у господарствах населення	9,0	5,5	16,2	12,8	5,5	5,9	4,9
Льон-довгунець (волокно), тис. т	1,1	0,1	0,2	0,5	0,3	0,1	0,0
Картопля, тис. т	1236,3	1330,8	1095,7	1037,5	1320,1	1121,2	1390,0
У т.ч., %:							
- у сільськогосподарських підприємствах	2,5	2,3	2,7	3,4	4,0	4,9	5,3
- у господарствах населення	97,5	97,7	97,3	96,6	96,0	95,1	94,7
Овочі, тис. т	380,9	295,2	252,9	261,0	333,3	401,6	439,3
У т.ч., %:							
- у сільськогосподарських підприємствах	26,2	26,5	23,9	23,6	21,9	19,2	16,3
- у господарствах населення	73,8	73,5	76,1	76,4	78,1	80,8	83,7
Урожайність сільськогосподарських культур, ц/га:							
зернові	27,9	24,7	27,0	20,0	25,7	34,2	28,8
з них зернобобові	20,2	23,2	23,2	24,8	18,0	26,2	...
цукрові буряки (фабричні)	248,1	219,7	225,4	250,6	250,1	284,3	311,6
соняшник	9,7	11,6	9,6	12,9	12,9	13,7	15,1
льон-довгунець	5,0	2,7	4,7	5,0	3,9	7,8	...
картопля	127,4	136,6	118,0	107,9	126,1	117,4	138,9
овочі	141,8	117,0	121,1	123,8	145,6	170,9	189,1

*Джерело: Сільське господарство України 2007 рік. – К.: Держкомстат України, 2008. – С.220–267.

зернобобових в області значно зменшилися. Майже на 50% скоротилися площі і під кормовими культурами.

Натомість зростають посівні площі під технічними культурами: зі 132,8 тис. га 2005 р. до 191,7 тис. га – 2007 р. Тільки за останні два роки посіви ріпака у області збільшилися у 5–6 разів. Це пов'язано із розширенням вирощування сільськогосподарських культур, які йдуть на виробництво альтернативних видів палива (біопалива). Проте якщо розвивати цей напрям такими темпами, то через високу рентабельність такого виду продукції українські сільгосптоваровиробники можуть масово перейти на вирощування технічних культур за рахунок скорочення посівів зернових, зернобобових та кормових. І тоді наша країна перетвориться із експортера готових продовольчих товарів з високою доданою вартістю на звичайного постачальника фуражного зерна (пшениці, кукурудзи, ячменю), насіння соняшнику та ріпака. У цьому випадку про власний розвиток таких галузей, як тваринництво, доведеться забути, йому важко конкурувати з імпортною продукцією, яка неодмінно займе свою товарну нішу на вітчизняному агропродовольчому ринку.

Ситуація в аграрному секторі позначається і на розвитку провідних харчових галузей регіону. Харчова та переробна промисловість за обсягами реалізованої продукції становить одну третину обсягів реалізованої промислової продукції регіону (з коливаннями по роках її частки у промисловості області від 32% у 2001–2002 рр. до 37,1% – 2005 р.) (табл. 3). Частка ж продукції харчової та переробної промисловості в загальнодержавному обсязі реалізації продукції галузі коливається по роках від 4,1 (2000 р.) до 7,6% (2005 р.). Середньорічна кількість найманих працівників харчової промисловості Київської області 2007 р. становила 35,0 тис. чол. Найбільша кількість працюючих зосереджена у м'ясній промисловості – 9,65 тис. (27,5%), молочній – 9,1 тис. (25,9%), цукровій – 3,0 тис. (8,5%), виробництві напоїв – 3,6 тис. (10,3%).

Недооцінка харчової промисловості як важливого структуроутворюючого елемента АПК вплинула на значне зменшення обсягів виробництва продукції порівняно з 1995 роком (в натуральному і вартісному вимірах). Певною мірою це можна пов'язувати з недостатнім інвестиційним забезпеченням галузі, хоча обсяги інвестицій в основний капітал за останні роки зросли з 69,9 (2000 р.) до 589,3 млн. грн. (2007 р.). Питома вага капіталовкладень у харчову промисловість у галузевій структурі промисловості області, навпаки, знизилась, як і в територіальній структурі харчової промисловості України.

Таблиця 3

Основні показники розвитку харчової та переробної промисловості
Київської області, 2000 – 2007 рр.*

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Виробництво (реалізація) продукції у діючих цінах відповідних років, млн. грн.	1173,4	1333,6	2208,6	2840,9	4343,0**	5379,3	6545,6	7086,7
Частка від попереднього року, %	–	118,0	114,2	123,6	110,5	119,6	113,1	107,4
Частка продукції галузі у промисловості області, %	21,6	32,7	32,6	33,2	35,2***	37,1	34,6	30,0
Частка продукції галузі області у продукції галузі України, %	4,1	5,5	5,7	5,8	6,8	7,6	7,2	6,4
Кількість найманих працівників, тис.	26,8	24,6	23,5	24,2	21,0	22,5	37,6	35,0

* Джерело: Статистичний щорічник Київської області за 2006 рік. – К.: Київське обласне управління статистики, 2007. – С. 68, 70, 337.

**3 2004 р. вказані обсяги реалізованої продукції.

***3 2004 р. до обсягів реалізованої промислової продукції.

Оскільки Київська область має статус столичної, вона відчуває на собі вплив столичного ринку з його перенасиченістю різноманітними харчовими продуктами з усіх регіонів України. Загалом на Київщині відмічається істотне збільшення виробництва м'ясної продукції (що може пов'язуватись із зростанням обсягів імпортованої м'ясної сировини в останні роки), продуктів молокопереробки (нові технології виробництва й тенденція до консолідації галузі сприяють тому, що проблеми зменшення молочної сировини не стоять так гостро в регіоні, як проблеми якості сировини), продукції плодоовочеконсервної галузі (табл. 4). Ці спеціалізовані галузі мають потужну матеріально-технічну базу та ще досить задовільне фінансове забезпечення (зважаючи на кризу, що охопила всі сфери економічної діяльності).

У перспективі розвиток цих галузей повинен повністю забезпечувати потреби мешканців області та частково м. Києва в основних видах продовольства, особливо в малотранспортабельних і тих, що швидко псуються. Крім того, значне нарощування обсягів виробництва харчової продукції в регіоні очікується у таких галузях, як пиво-безалкогольна, борошномельно-круп'яна, кондитерська, лікєро-горілчана. Що стосується хлібопекарної галузі, то виробництво її продукції буде стабілізуватися в найближчій перспективі і характеризуватися виробництвом розширеного асортименту хлібобулочних виробів поліпшених поживних та смакових властивостей, лікувально-профілактичної дії, продуктів функціонального призначення.

Таблиця 4
Обсяги виробництва продукції харчової промисловості Київської області в натуральному вираженні, 1995 – 2007 рр.*

	1995		2000		2001		2002		2003		2005		2006		2007	
	Обл.	% до України	Обл.	% до України	Обл.	% до України	Обл.	% до України	Обл.	% до України	Обл.	% до України	Обл.	% до України	Обл.	% до України
Продовольчі товари																
М'ясо (включючи субпродукти)																
1. м'ясо, тис. т	39,8	4,21	26,2	6,55	30,6	9,23	47,9	10,48	57,3	10,09	111,5	17,8	141,0	18,4	164,6	18,9
Ковбаси виробч. тис. т	10,3	3,72	13,7	7,82	12,1	7,27	13,4	6,42	19,7	6,79	23,7	7,6	23,1	8,3	26,7	8,4
Гаряче м'ясо, тис. т	16,0	7,21	8,1	5,98	8,9	5,61	7,6	5,83	6,0	4,04	6,2	5,1	4,6	4,4	3,7	3,8
Жирні сири (включючи брізю), тис. т	0,6	0,82	0,6	0,89	0,7	0,70	1,1	0,86	1,7	1,02	3,6	1,21	1,1	0,5	1,05	0,4
Продукти з незбираного молока, тис. т	88,1	6,81	96,2	13,76	97,1	9,51	102,6	8,71	114,8	8,77	106,0	7,8	106,2	7,9	90,0	6,5
Борошно, тис. т	154,3	2,90	104,3	3,40	119,3	4,00	148,3	5,01	113,7	4,03	163,4	5,6	103,7	4,4	78,1	3,03
Крупи, тис. т	93,4	17,55	70,7	24,06	70,5	23,42	70,5	23,86	49,7	20,20	93,4	27,0	73,3	25,7	34,6	13,7
Хліб і хлібобулочні продукти, тис. т	122,8	2,98	51,3	2,08	51,6	2,11	49,0	2,08	45,4	1,87	53,4	2,3	50,3	2,3	54,0	2,8
Макаронні вироби, тис. т	3,9	1,75	1,7	1,46	1,3	1,20	1,9	1,65	0,6	0,56	0,3	0,3	0,3	0,3	х	х
Цукор-пшох, тис. т	335,4	8,61	176,7	9,93	202,9	10,42	163,9	10,23	194,1	7,81	227,1	10,6	269,5	10,4	164,4	8,8
Олія, тис. т	1,3	0,19	1,5	0,15	1,3	0,14	0,7	0,08	1,2	0,09	50,9	3,7	71,3	3,5	89,4	4,2
Ковсера, луб	58,9	4,08	54,2	4,22	27,2	1,76	27,8	1,62	71,9	3,20
Комплексні вироби, тис. т	3,3	1,05	12,6	1,89	20,7	2,83	19,5	2,58	32,3	3,76
Вироби кондитерські з цукру, включючи білий шоколад, без вмісту какао, тис. т																
Спирт етиловий з харчової сировини, тис. дал	2823	4,53	1443	7,08	1453	5,50	1614	5,68	1277	5,00	х	х	1328	3,9	1490	4,7
Горілки і шніро-горілки	485	1,29	70	0,35	177	0,80	274	1,15	427	1,32
Вино столове, тис. дал	55	1,17	99	3,10	101	4,41	103	3,22	73	3,23
Пиво, тис. дал	383	0,82	502	0,47	489	0,27	547	0,26	623	0,27
Безалкогольні напої, тис. дал	460	1,024	10126	15,24	10987	12,88	14692	13,03	16488	13,27	24763	14,6	27860	15,8	32310	16,8
Мінеральні води, тис. дал	305	3,09	356	0,73	3256	30,2	3061	4,88	5587	5,72	10672	9,3	14515	11,0

*Складено на розрахунок за даними: ф. 1 статистичної звітності Держкомстату України за відповідні роки; Статистичний бюлетень "Про основні показники роботи промисловості України за 2007 рік". - К.: Держкомстат України, 2008. - С.11.2 - 128.

Ринок продовольства є провідним сектором ринку товарів взагалі та споживацьких товарів і послуг зокрема, що обумовлено особливою роллю і значенням продовольчих товарів у життєдіяльності населення як головної продуктивної сили суспільного розвитку.

Проте власне споживчий ринок як складна соціально-економічна система теж відіграє провідну роль у становленні, розвитку та реалізації економічних інтересів регіону, впливає на формування економічних пропорцій його розвитку. Споживчий ринок Київської області являє собою розвинуту мережу підприємств торгівлі, яка за станом на 01.01.2007 включала: 2102 стаціонарних магазини загальною торговельною площею 237 тис. м²; 952 підприємства ресторанного господарства із забезпеченістю населення кількістю місць у розрахунку 5 одиниць на 10 тис. чол.; 801 кіоск. Забезпеченість населення регіону торговельною площею магазинів становить 1352 м² на 10 тис. чол. На території області функціонує 90 ринків з продажу споживчих товарів (табл. 5).

Таблиця 5

Розвиток мережі підприємств торгівлі та громадського харчування в Київській області, 2000–2006 рр., на кінець року*

Показник	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2006 до 2000 р., %
Кількість магазинів (стаціонарних), одиниць	2908	2469	2256	2166	2043	2102	72,3
Торговельна площа магазинів, тис. м ²	250	212	194	198	207	237	94,8
Забезпеченість торговельною площею магазинів, м ² на 10 тис. чол.	1380	1171	1082	1116	1172	1352	98
Кількість об'єктів ресторанного господарства, одиниць	1323	1154	1059	1031	961	952	71,9
Кількість місць у об'єктах ресторанного господарства, тис.	78	73	68	68	66	67	85,9
Забезпеченість населення об'єктами ресторанного господарства у розрахунку на 10 тис. чол., місць	7	6	6	6	6	5	71,4
Забезпеченість населення місцями в об'єктах ресторанного господарства в розрахунку на 10 тис. чол.	423	404	380	381	372	384	90,8
Кількість місцевих ринків, усього, одиниць	75	65	93	94	93	90	120
Кількість кіосків (палаток), одиниць	962	816	786	852	826	801	83,3

*Складено та розраховано за даними: Статистичний щорічник Київської області за 2006 рік Головне управління статистики у Київській області. К., 2007.– С. 173–174.

Роздрібна торгівля в Київській області проходить стадію трансформації: збільшується кількість організованих ринків із 65 (2002 р.) до 90 (2006 р.) та сучасних мереж роздрібних магазинів. За 2006 р. роздрібний товарооборот підприємств, які здійснюють діяльність із роздрібною торгівлю та ресторанного господарства, становить 4731,3 млн. грн., або 156,6% від рівня попереднього року (табл. 6). Причому товарооборот роздрібною торгівлю займає 94,5% загального його обсягу в регіоні, а товарооборот ресторанного господарства – решту. Порівняно з відповідним періодом попереднього року роздрібний товарооборот торгівлю (у діючих цінах) збільшився на 60%. Товарооборот ресторанного господарства становив 260,3 млн. грн. тобто зріс у порівняльних цінах до аналогічного періоду на 14,5%. Збільшується також частка непродовольчих товарів у роздрібному товарообороті з 38,9 (1995 р.) до 65,3% (2006 р.).

Таблиця 6

Динаміка основних показників розвитку торгівлю та громадського харчування Київської області, 1995 – 2006 рр.*

Показник	1995	2002	2003	2004	2005	2006	2006 до 2005 р., %
Роздрібний товарооборот, усього (у цінах відповідних років) млн. грн.	425,9	1446,9	1603,9	2191,5	3020,7	4731,3	156,6
З нього: товарооборот роздрібною торгівлю	375,4	1274,3	1432,9	1995,9	2793,5	4471,0	160,0
товарооборот ресторанного господарства	50,5	172,6	171,0	195,2	227,2	260,3	114,5
Темпи зростання роздрібною товарообороту (у порівнянні з попереднім роком), %	-	-	110,8	136,6	137,8	156,6	113,6
Роздрібний товарооборот на душу населення, грн.	225	800	890	1227	1705	2692	157,9
Питома вага в загальному обсязі роздрібною товарообороту продовольчих товарів, %	61,1	51,9	43,2	40,1	42,6	34,7	81,4

*Складено та розраховано за даними: Статистичний щорічник Київської області за 2006 рік Головне управління статистики у Київській області. – К., 2007. – С.156–162.

Загалом, аналізуючи період останнього десятиліття, слід зазначити, що відбулися певні зміни в структурі товарообороту в напрямі збільшення частки непродовольчих товарів з 38,9 (1995 р.) до 57,4% (2005 р.), а 2006 року ця пропорція стала ще виразнішою.

У структурі роздрібною товарообороту переважають, як уже зазначалось, непродовольчі товари: їх вироблено 2006 р. на суму 2917,5 млн. грн., що на 40% більше, ніж у попередньому році (табл. 7).

Таблиця 7

Структурно-динамічні зрушення у товарній структурі роздрібного
товарообороту Київської області, 1995 – 2006 рр.*

	Мли. грн.					Відсотків				
	1995	2002	2003	2005	2006	1995	2002	2003	2005	2006
Споживчі товари, всього	425,9	1446,9	1603,9	2793,5	4471,0	100	100	100	100	100
<i>Продовольчі товари, всього</i>	260,4	752,0	692,4	1061,4	1553,5	61,1	52,0	43,2	42,6	34,7
У т.ч.:										
- м'ясо та птиця	20,5	89,4	73,5	179,7	221,4	4,8	6,2	4,6	6,8	4,9
- ковбасні вироби і копченості	19,2	50,5	49,7	86,7	111,6	4,5	3,5	3,1	3,2	2,5
- риба і морепродукти харчові	3,2	13,6	13,3	31,8	47,7	0,7	0,9	0,8	1,1	1,1
- масло тваринне	10,5	18,9	19,3	15,7	18,8	2,5	1,3	1,2	0,6	0,4
- олія	2,8	6,0	5,2	7,8	17,2	0,6	0,4	0,3	0,3	0,4
- молоко та молочна продукція	15,4	37,4	39,3	58,7	86,2	3,6	2,6	2,5	2,1	1,9
- сир і бринза	2,4	8,2	9,5	18,3	30,0	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
- яйця	13,0	71,1	47,0	35,5	17,3	3,1	4,9	2,9	1,2	0,4
- цукор	7,1	14,0	12,1	12,2	15,6	1,7	1,0	0,8	0,5	0,3
- кондитерські вироби	16,2	41,1	35,5	60,2	106,9	3,8	2,8	2,2	2,2	2,4
- борошно	4,3	6,6	7,4	4,8	6,7	1,0	0,5	0,5	0,2	0,1
- хліб і хлібобулочні вироби	46,7	62,1	50,6	55,7	56,7	11,0	4,3	3,2	2,0	1,3
- крупи та бобові	5,0	8,2	7,1	11,8	17,9	1,1	0,6	0,4	0,4	0,4
- макаронні вироби	3,9	4,9	4,8	7,1	11,7	0,9	0,3	0,3	0,3	0,3
- картопля	2,4	4,1	4,5	5,6	12,7	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3
- овочі	7,6	9,4	8,9	12,5	32,9	1,8	0,7	0,6	0,6	0,7
- горілка та лікєро-горіччані вироби	9,4	34,5	37,4	70,1	128,0	2,2	2,4	2,3	2,7	2,9
- слабоалкогольні напої	-	5,0	4,8	7,9	12,2	-	0,3	0,3	0,3	0,3
- вина	4,6	17,0	16,0	26,5	48,6	1,1	1,2	1,0	1,0	1,1
- пиво	3,8	19,5	18,4	42,8	60,9	0,9	1,4	1,2	1,6	1,4
- безалкогольні напої	6,0	21,3	18,0	25,4	46,7	1,4	1,4	1,1	1,3	1,0
З них: мінеральні води	-	7,5	6,8	9,6	20,9	-	0,5	0,4	-	0,5
Тютюнові вироби	3,5	15,0	13,6	41,7	77,3	0,8	1,0	0,9	1,4	1,7
<i>Непродовольчі товари, всього</i>	165,5	694,9	911,5	1732,1	2917,5	38,9	48,0	56,8	57,4	65,3

* Складено і розраховано за даними: Статистичний щорічник Київської області за 2006 рік. – К.: Головне управління статистики у Київській області, 2007. – С.214–219.

Проаналізувавши ситуацію з виробництвом продовольства в області та насиченістю регіонального споживчого ринку, можна зробити такі висновки:

- негативний вплив фінансової та економічної кризи на розвиток продовольчого комплексу та продовольчого ринку регіону виявився перш за все у скороченні грошових доходів домогосподарств і платоспроможного попиту населення. Нагальним завданням щодо перспектив підтримання продовольчої безпеки в регіоні є підвищення купівельної спроможності населення за рахунок зростання доходів, зниження рівня безробіття, зменшення кризових настроїв у суспільстві, відновлення у людей впевненості у прийдешньому дні;

- продовольчий комплекс регіону може частково задовольнити попит у продовольстві за рахунок власних сировинних продовольчих ресурсів. Для поліпшення ситуації необхідне здійснення чіткого аналізу та визначення стратегічних орієнтирів розвитку кожної його ланки, в тому числі сільського господарства, основних підгалузей харчової промисловості, торгівлі. Позитивні зміни можуть відбутися через сприяння процесам консолідації окремих ринків продовольчої продукції (наприклад, у м'ясній, молочній, цукровій галузях харчової промисловості);

- необхідною умовою подальшого ефективного розвитку продовольчого комплексу Київщини є відродження потужних галузей тваринництва – молочного та м'ясного скотарства. З цією метою доцільно запровадити субсидування галузі, хоча б на час виходу з кризи; надати підтримку держави у відновленні молочнотоварних ферм та господарств з відгодовування худоби; відновити політику банківського кредитування сільгосптоваровиробників та реформувати систему оподаткування аграріїв; посилити антимонопольний контроль за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії і послуги, що надаються виробникам сільськогосподарської продукції; сприяти відродженню родючості земель регіону через виконання наукових рекомендацій щодо агротехнології вирощування рослин, чергування сівозмін тощо;

- сприяти підвищенню якості та безпечності харчової продукції через впровадження на підприємствах харчової промисловості систем управління якістю продукції та засобів екологічної безпеки споживача, а саме екологічного маркування продукції з метою недопущення на споживчий ринок неякісних продуктів харчування; посилення контролю за дотриманням прав споживачів і за дотриманням виробниками заявлених показників безпеки та якості товарів;

- розширення пропозиції товарів вітчизняного виробництва у споживчій мережі регіону та забезпечення зростання їх питомої ваги в загальному обсязі товарообороту, а також підтримання на рівні 60% питомої ваги продажу непродовольчих товарів у загальному обсязі товарообороту, розвиток споживчої культури та освіти населення.